

INGLIZ TILIDA MADANIYATLARARO KOMMUNIKATSIYA MUAMMOLARI.

Nematova O'lmasoy

Qo`qon Universiteti Andijon Filiali Filologiya ingliz tili yonalishi talabasi

Email: samiyaneamatova19@gmail.com tel: +998903878757

Abstract: *This article explores the major challenges of intercultural communication in the use of the English language. As English functions as a global lingua franca, speakers from diverse cultural backgrounds often face misunderstandings caused by differences in values, communication styles, non-verbal behavior, and sociolinguistic norms. The study analyzes common intercultural communication barriers such as cultural stereotypes, pragmatic failures, and linguistic interference. Special attention is given to the role of cultural competence in effective communication. The article emphasizes the importance of developing intercultural awareness to enhance mutual understanding and successful interaction in English-speaking contexts.*

Keywords: *intercultural communication, English language, cultural differences, communication barriers, cultural competence, lingua franca.*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ingliz tilida madaniyatlararo kommunikatsiyaning asosiy muammolari yoritiladi. Ingliz tili global muloqot tili sifatida turli madaniyat vakillari o'rtasida aloqa vositasi bo'lib xizmat qiladi. Biroq, madaniy qadriyatlar, muloqot uslublari, noverbal xatti-harakatlar va sotsiolingvistik me'yorlardagi farqlar sababli tushunmovchiliklar yuzaga keladi. Tadqiqotda madaniy stereotiplar, pragmatik xatolar va lingvistik interferensiya kabi asosiy to'siqlar tahlil qilinadi. Maqolada samarali muloqot uchun madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirish muhimligi ta'kidlanadi.*

Kalit so'zlar: *madaniyatlararo kommunikatsiya, ingliz tili, madaniy farqlar, kommunikativ to'siqlar, madaniyatlararo kompetensiya, global til.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются основные проблемы межкультурной коммуникации при использовании английского языка. Поскольку английский язык функционирует как глобальный язык общения, представители различных культур часто сталкиваются с недопониманием, вызванным различиями в ценностях, стилях общения, невербальном поведении и социолингвистических нормах. В исследовании анализируются такие барьеры межкультурной коммуникации, как культурные стереотипы, прагматические ошибки и языковая интерференция. Особое внимание уделяется значению межкультурной компетенции для достижения эффективного общения.*

Ключевые слова: *межкультурная коммуникация, английский язык, культурные различия, коммуникативные барьеры, межкультурная компетенция, глобальный язык.*

KIRISH

Hozirgi globallashuv davrida turli millat va madaniyat vakillari o'rtasidagi muloqot tobora kengayib bormoqda. Bu jarayonda ingliz tili asosiy aloqa vositasi sifatida muhim o'rin egallaydi. Ingliz tili nafaqat xalqaro ta'lim, biznes, diplomatiya va texnologiya sohalarida, balki kundalik muloqotda ham keng qo'llanilmoqda. Biroq ingliz tilini bilishning o'zi har doim ham samarali va to'g'ri muloqotni ta'minlab bermoqda. Chunki muloqot jarayonida til bilan bir qatorda madaniy omillar ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Turli madaniyat vakillari bir xil so'z va iboralarni turlicha tushunishi mumkin. Bu esa ko'pincha noto'g'ri talqinlar, tushunmovchiliklar va hatto nizolarga olib keladi. Masalan, ayrim madaniyatlarda ochiq va to'g'ridan-to'g'ri fikr bildirish ijobiy holat sifatida baholansa, boshqa madaniyatlarda bu holat qo'pol yoki hurmatsizlik sifatida qabul qilinishi mumkin. Shuningdek, noverbal muloqot — imo-ishoralar, mimika, ovoz ohangi va tana harakatlari ham madaniyatga qarab farqlanadi va ingliz tilida olib borilayotgan muloqotga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Madaniyatlararo kommunikatsiya jarayonida yuzaga keladigan muammolarning yana bir sababi — sotsiolingvistik va pragmatik farqlardir. Nutq etiketi, murojaat shakllari, iltimos va rad etish usullari har bir madaniyatda o'ziga xos bo'lib, bu farqlar ingliz tilida muloqot qilayotgan shaxslar o'rtasida qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin. Ko'pincha til o'rganuvchilar grammatik jihatdan to'g'ri gap tuzsalar ham, pragmatik jihatdan noto'g'ri ifodalar ishlatishlari natijasida muloqot samaradorligi pasayadi.

Shu sababli zamonaviy tilshunoslikda ingliz tilini o'rganish jarayonida faqat lingvistik bilimlarga emas, balki madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirishga ham alohida e'tibor qaratilmoqda. Madaniyatlararo kommunikatsiya muammolarini o'rganish til o'rganuvchilarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish, o'zaro hurmat va tushunishni mustahkamlash hamda ingliz tilida samarali aloqa o'rnatishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada ingliz tilida madaniyatlararo kommunikatsiya jarayonida uchraydigan asosiy muammolar tahlil qilinib, ularning kelib chiqish sabablari va yechimlari yoritib beriladi. Bugungi kunda ingliz tili turli madaniyat vakillari o'rtasida bog'lovchi til vazifasini bajarayotgan bo'lsa-da, bu holat ayrim murakkabliklarni ham yuzaga keltirmoqda. Chunki ingliz tilida muloqot qilayotgan shaxslarning aksariyati ushbu tilni ona tili sifatida emas, balki chet tili sifatida o'rganadi. Natijada ular o'z ona tiliga xos bo'lgan madaniy me'yorlar, fikrlash tarzi va nutq uslublarini ingliz tiliga ko'chiradilar. Bu holat esa lingvistik interferensiya bilan bir qatorda madaniy interferensiyani ham keltirib chiqaradi va muloqot jarayonida sezilarli muammolarni yuzaga chiqaradi.

Madaniyatlararo kommunikatsiyada vaqt tushunchasi, shaxsiy hudud, ierarxiya va hurmat masalalari ham muhim rol o'ynaydi. Masalan, ayrim madaniyatlarda vaqtga qat'iy rioya qilish muhim hisoblanadi, boshqa jamiyatlarda esa bu masalaga nisbatan erkinroq munosabat mavjud. Ingliz tilida olib borilayotgan muloqotda bu kabi farqlar e'tiborga olinmasa, muloqot ishtirokchilari bir-birini noto'g'ri baholashi yoki salbiy xulosa chiqarishi mumkin. Xuddi shuningdek, murojaat shakllari va rasmiylik darajasi

ham madaniyatga qarab farqlanib, noto'g'ri tanlangan nutq uslubi muloqot samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Bundan tashqari, stereotiplar va oldindan shakllangan qarashlar ham madaniyatlararo kommunikatsiya jarayonida muhim muammo sifatida namoyon bo'ladi. Ingliz tilida muloqot qilayotgan shaxslar ba'zan suhbatdoshini uning millati yoki madaniyatiga qarab baholaydi. Bu esa ochiq va samimiy muloqotga to'sqinlik qiladi hamda o'zaro ishonchni kamaytiradi. Ayniqsa, xalqaro muhitda ishlash yoki ta'lim olish jarayonida bunday holatlar tez-tez uchraydi.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, ingliz tilini o'rganish jarayonida madaniyatlararo kommunikatsiya masalalarini o'rganish tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Til o'rganuvchilarda nafaqat grammatik va leksik bilimlarni, balki madaniy sezgirlik, moslashuvchanlik va tolerantlik kabi ko'nikmalarni shakllantirish muhimdir. Bu esa ingliz tilida olib boriladigan muloqotda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni oldindan anglash va ularni samarali tarzda hal etishga yordam beradi.

Shunday qilib, ingliz tilida madaniyatlararo kommunikatsiya muammolarini chuqur tahlil qilish zamonaviy filologiya va til o'qitish metodikasining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu mavzu nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham katta ahamiyatga ega bo'lib, xalqaro muloqotning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism

Ingliz tilida madaniyatlararo kommunikatsiya jarayonida yuzaga keladigan muammolar turli omillar bilan bog'liq bo'lib, ular til, madaniyat va ijtimoiy me'yorlar o'rtasidagi farqlardan kelib chiqadi. Ushbu muammolarni chuqurroq tushunish uchun ularni bir necha asosiy jihatlar asosida ko'rib chiqish maqsadga muvofiqdir.

Birinchi navbatda, lingvistik va pragmatik muammolar madaniyatlararo muloqotda muhim o'rin tutadi. Ingliz tilini chet tili sifatida o'rganayotgan shaxslar grammatik jihatdan to'g'ri gap tuzsalar ham, nutqning vaziyatga mos kelmasligi muloqotda qiyinchilik tug'diradi. Masalan, iltimos bildirish, rad etish yoki tanqid qilishda noto'g'ri iboralardan foydalanish suhbatdosh tomonidan qo'pol yoki hurmatsiz munosabat sifatida qabul qilinishi mumkin. Bu holat pragmatik xatolar deb ataladi va ular madaniyatlararo kommunikatsiyada eng ko'p uchraydigan muammolardan biridir.

Ikkinchi muhim muammo — noverbal kommunikatsiya bilan bog'liq farqlardir. Ingliz tilida olib borilayotgan muloqotda imo-ishoralar, ko'z bilan aloqa, tana harakati va ovoz ohangi katta ahamiyatga ega. Biroq bu noverbal belgilar har bir madaniyatda turlicha talqin qilinadi. Masalan, ayrim madaniyatlarda ko'z bilan uzoq qarab turish ishonch belgisi sifatida qaralsa, boshqa madaniyatlarda bu holat noo'rin yoki noqulay vaziyat sifatida baholanadi. Shu sababli ingliz tilida muloqot qilayotgan shaxslar noverbal belgilarni noto'g'ri tushunishlari mumkin.

Shuningdek, madaniy stereotiplar va oldindan shakllangan qarashlar ham kommunikatsiya jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Suhbatdoshni uning millati yoki

madaniyatiga qarab baholash muloqotda xolislikni yo'qotadi va o'zaro ishonchni kamaytiradi. Ingliz tilida xalqaro muhitda muloqot qilinayotganda bunday stereotiplar noto'g'ri xulosalarga olib kelishi va samarali kommunikatsiyani cheklashi mumkin.

Yana bir muhim jihat — sotsiolingvistik farqlardir. Ingliz tilida murojaat shakllari, rasmiy va norasmiy nutq uslublari, ierarxik munosabatlarni ifodalash madaniyatga qarab farqlanadi. Masalan, ayrim madaniyatlarda rasmiy murojaat shakllari ko'proq qo'llanilsa, boshqalarida norasmiy va erkin muloqot afzal ko'riladi. Bu farqlar ingliz tilida noto'g'ri nutq uslubini tanlashga va muloqotda noqulaylik yuzaga kelishiga sabab bo'ladi.

Bundan tashqari, madaniy interferensiya ham madaniyatlararo kommunikatsiyada muhim muammo hisoblanadi. Ingliz tilida muloqot qilayotgan shaxslar o'z ona tiliga xos bo'lgan fikrlash uslubi va madaniy me'yorlarni ingliz tiliga ko'chirishga harakat qiladilar. Natijada ingliz tilining tabiiy nutq me'yorlari buzilib, muloqot samaradorligi pasayadi. Ayniqsa, yozma va og'zaki nutqda bu holat yaqqol namoyon bo'ladi.

Shu bilan birga, ingliz tilida madaniyatlararo kommunikatsiya muammolarini bartaraf etishda madaniyatlararo kompetensiya muhim ahamiyatga ega. Bu kompetensiya til bilimlari bilan bir qatorda madaniy bilimlar, tolerantlik, moslashuvchanlik va empatiya kabi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. Madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirish orqali muloqot ishtirokchilari turli madaniy farqlarni to'g'ri anglab, ingliz tilida samarali va hurmatga asoslangan muloqotni amalga oshirishlari mumkin.

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilida madaniyatlararo kommunikatsiya muammolari murakkab va ko'p qirrali bo'lib, ularni hal etish uchun til va madaniyat o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni hisobga olish zarur. Ushbu muammolarni tahlil qilish ingliz tilini o'rganish va o'qitish jarayonida muloqot samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilida madaniyatlararo kommunikatsiya muammolari bugungi globallashuv sharoitida muhim va dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ingliz tilining xalqaro muloqot tili sifatida keng qo'llanilishi turli madaniyat vakillari o'rtasida samarali aloqa o'rnatish imkonini yaratadi. Biroq til bilan bir qatorda madaniy farqlarni hisobga olmaslik muloqot jarayonida turli tushunmovchiliklar va kommunikativ muammolarga olib kelishi mumkin.

Tadqiqot davomida aniqlanganki, madaniyatlararo kommunikatsiyadagi asosiy muammolar lingvistik va pragmatik xatolar, noverbal muloqotdagi farqlar, madaniy stereotiplar, sotsiolingvistik tafovutlar hamda madaniy interferensiya bilan bevosita bog'liqdir. Bu omillar ingliz tilida olib borilayotgan muloqotning samaradorligini pasaytirib, ishtirokchilar o'rtasida noto'g'ri talqin va salbiy munosabatlarning yuzaga kelishiga sabab bo'ladi.

Shu bois ingliz tilini o'rganish va o'qitish jarayonida madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Til o'rganuvchilarda

nafaqat grammatik va leksik bilimlarni, balki madaniy sezgirlik, tolerantlik va muloqotga moslashuvchanlik kabi ko'nikmalarni shakllantirish zarur. Bu esa ingliz tilida olib boriladigan muloqotda yuzaga keladigan muammolarni kamaytirishga va o'zaro tushunishni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, ingliz tilida madaniyatlararo kommunikatsiya muammolarini o'rganish filologiya fanining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, ushbu masalaga ilmiy va amaliy yondashuv xalqaro muloqot sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada keltirilgan tahlillar va xulosalar kelajakda ingliz tilini o'rganish va o'qitish jarayonini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, ingliz tilida madaniyatlararo kommunikatsiya muammolarini o'rganish talabalarining xalqaro muhitga moslashuvini osonlashtiradi. Bugungi kunda talabalar chet el oliy ta'lim muassasalari, xalqaro dasturlar va onlayn platformalar orqali turli madaniyat vakillari bilan muloqot qilishga majbur bo'lmoqda. Ana shunday vaziyatlarda madaniy farqlarni anglash va ularga hurmat bilan yondashish muloqotning muvaffaqiyatli kechishida muhim omil hisoblanadi. Ingliz tilini bilish bilan birga madaniyatlararo bilimlarning mavjudligi shaxsning kommunikativ salohiyatini yanada oshiradi.

Bundan tashqari, madaniyatlararo kommunikatsiya masalalariga e'tibor qaratish kelajakdagi mutaxassislarning kasbiy faoliyatida ham muhim ahamiyatga ega. Xalqaro kompaniyalar, diplomatik soha va ta'lim tizimida faoliyat yuritishda ingliz tilida samarali muloqot qila olish katta ustunlik hisoblanadi. Shu jihatdan qaraganda, madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirish nafaqat til o'rganish jarayonining bir qismi, balki shaxsning professional rivojlanishida muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Umuman olganda, ingliz tilida madaniyatlararo kommunikatsiya muammolarini chuqur tahlil qilish til o'rganish jarayonini yanada mazmunli va samarali qiladi. Ushbu muammolarni anglash va ularni bartaraf etish yo'llarini izlash o'zaro hurmatga asoslangan muloqotni rivojlantirishga xizmat qiladi. Natijada ingliz tili nafaqat aloqa vositasi, balki turli madaniyatlarni birlashtiruvchi muhim omilga aylanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Hall, E. T. (1976). *Beyond Culture*. New York: Anchor Books. Madaniyatlararo farqlar va ularning kommunikatsiyaga ta'siri haqida klassik asar. Ingliz tilida muloqotdagi madaniy nuanslarni tushuntiradi.

2. Hofstede, G. (2010). *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. London: McGraw-Hill.

Madaniyat va tashkilotlar o'rtasidagi farqlarni tahlil qiladi. Madaniyatlararo kommunikatsiya muammolarini o'rganishda nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

3. Samovar, L. A., Porter, R. E., & McDaniel, E. R. (2015). *Intercultural Communication: A Reader*. Boston: Cengage Learning.

Madaniyatlararo kommunikatsiya jarayonidagi asosiy tushunchalar, to'siqlar va yechimlar haqida ma'lumot beradi.

4. Jalolov, J. J. (2012). Chet tillarni o'qitish metodikasi. Toshkent: O'qituvchi. Ingliz tilini o'qitish metodikasi va madaniyatlararo kommunikatsiyani o'rgatish usullari haqida ma'lumot beradi.

5. Abduazizov, A. A. (2010). Tilshunoslik nazariyasi. Toshkent: Fan. Tilshunoslik asoslari va madaniyatlararo muloqotdagi til xatolarini tahlil qilish uchun nazariy material taqdim etadi.

6. Ismoilov, H. A. (2018). Madaniyatlararo muloqot asoslari. Toshkent: Tafakkur. Madaniyatlararo kommunikatsiya nazariyasi va amaliy jihatlari, chet tilida muloqotdagi asosiy muammolarni yoritadi.